

Livets teater för koncentrerad företagsverksamhet

I tidningen Defensor Legis (nr 6/2015) som ges ut av Finlands Advokatförbund skrev **Rainer Lindberg**, jurist vid Konkurrens- och konsumentverket, artikeln "Onko taoudellisilla vaikutuksilla merkitystä kilpailu-oikeudessa – missä mennään juuri nyt" (Har ekonomiska effekter betydelse inom konkurrensrätten – vad händer just nu).

I sin långa intressanta artikel behandlar Lindberg bl.a. ett i dominerande ställning varande företags marknadsstyrka och eventuella missbruk av denna. I artikeln framförs starkt synvinkeln, att stora effektiva företag har rätt till olika lösningar, också gällande prissättningar, som "äter ut" konkurrerande ineffektiva företag från marknaden. Meningen med konkurrensrätten är att endast effektiva företag blir kvar. När jag läste artikeln började jag verkligen oroa mig över finländska små och medelstora företag. Är det verkliga syftet med konkurrensrätten att "i effektivitetens namn" skall företagsverksamheten ska hamna i händerna på endast några få utvalda företag?

I sin artikel konstaterar Lindberg (s. 989) bland annat följande: "Kommissionen publicerade 2009 ett meddelande om sina egna prioriteringsprinciper. Enligt kommissionen kunde ett centralt kriterium för deras ingripande vara att ifall en minst lika effektiv konkurrents verksamhet på marknaden skulle hindras av ett dominerande företag.*" Enligt Lindberg finns i bakgrunden tanken att "Genom tillämpning av konkurrensrätten ska man inte skydda ineffektiv företagsverksamhet, utan skapa möjligheter för effektiva marknadslösningar. Syftet med konkurrensrätten är inte att åt ineffektiva företag generera förhandlingskraft som återställer deras konkurrensförmåga. Därför skulle man blanda sig i marknadsmekanismens gång bara, ifall konkurrensbegränsningen hotar en minst lika effektiv konkurrents ställning och agerande på marknaden."

Det förutnämnda väckte några frågor då man som jämförelse tar inom samma bransch, som t.ex. bageribranschen, verkande industriella- och hantverks företag.

Visst är det självklart, att maskinellt fungerande industriella företag är märkbart effektivare än hantverksföretag som

använder mycket arbetskraft? Är det så, att konkurrensrätten ger effektiva industriella företag en starkare konkurrensrättslig ställning än vad små hantverksdominerade företag får? Och är det så, att konkurrensrätten ger den starkaste ställningen åt ett stort företag i dominerande ställning? Konkurrerar branschvisa små hantverks- och stora industriella företag ens på samma marknad, alltså konkurrensrättsligt sett? Ett hantverksföretag kan väl vara ett effektivt företag bara om man jämför med ett annat hantverksföretag? Eller vad menar man egentligen med ett effektivt företag?

I Finland ser det ut som att konkurrenslagen lyckats bra med sitt syfte att utesluta ineffektiva företag från marknaden. I nästan alla branscher finns det två dominerande stora företag och bakom dem ett som utmanar dem, såsom till exempel S-gruppen och Kesko, Nordea och OP, Varma och Ilmarinen, Sonera och Elisa. Bakom dessa finns sedan Lidl, Danske Bank, Elo och DNA som utmanar dem. Och inte ser situationen annorlunda ut i livsmedelsbranschen, förutom kanske i bageribranschen.

Jag tycker att den här bilden berättar mer än tusen ord. Genom att returnera två tomma vattenflaskor får konsumenten med sig ett hälsosamt, fiberrikt bröd. Spannmålets väg till bröd och sedan till konsumentens matbord har emellertid krävt många olika skeden. Först har jordbrukaren odlat spannmålet, kvarnen har malt spannmålet, en anställd på bageriet och/eller en maskin har bakat brödet som till slut har transporterats (i vissa fall upp till

hundratals kilometer) till affären, där konsumenten har köpt det. Vid flera skeden längs spannmålets väg till bröd har man även betalat skatter till staten (moms osv.).

Konkurrensrättsligt sett verkar prissättningen av brödet emellertid inte vara problematiskt, då ett dominerande företag inom dagligvarubranschen affären har sänkt priset på produkten "för konsumentens bästa". Men om ett stort bageri gjorde samma sak, skulle det då vara tillåtet? Troligen inte då vi som jämförelse tar ett fall inom mejeribranschen. Ett stort finländskt mejeri fick i marknadsdomstolen miljon-tals euron i böter efter att ha sänkt priset på produkter "till konsumentens förmån". Orsaken till böterna var, att ett annat stort mejeri hade lidit skada av denna prissänkning (behandlingen av ärendet är ännu inte avgjord i högsta förvaltningsdomstolen). Det som är avgörande är alltså inte själva prissänkningen, utan vem som gör den.

När priset på enstaka bröd sjunker blir följden även att små och medelstora företag drabbas av minskad försäljning, då de inte kan sälja handbakat bröd lika billigt. Många konsumenter köper ju gärna bröd som man får nästan gratis. Men konkurrensrättsligt sett ser det ut att vara helt rätt om små och medelstora företag hamnar att lämna marknaden. Det verkar inte ha någon betydelse att dessa konkurrensrättsligt ineffektiva företag i Finland ger arbete åt massor av folk. Det är ju frågan om företag vars ställning man inte ens får försöka förbättra.

Det är synd, att de finländska och europeiska beslutsfattarna inte ser några problem med detta. Politikerna skulle emellertid göra klokt i att fördjupa sig i denna fråga, då arbetslösheten och även antalet pensionärer bara ökar. Politikernas fina festtal som gäller verksamhetsförutsättningarna för små och medelstora företag ger inte mycket glädje, då syftet med konkurrenslagstiftningen i sin nuvarande form är att utesluta dessa företag från marknaden. ☹

Mika Väyrynen

*Den finländska konkurrenslagen tillämpas enhetligt med EU:s konkurrensrätt.